

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 51/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 13 luvun muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä tammikuuta 2015 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 13 luvun muuttamisesta (HE 348/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- ylitarkastaja Marko Meriniemi, sisäministeriö

- oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- poliisitarkastaja Matti Högman, Poliisihallitus.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Helsingin käräjäoikeus
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Suomen Vartioliikkeitten Liitto ry
- Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain tutkintavankeja koskevaa 13 lukua. Lakiin lisättäisiin viittaukset tutkintavankeuslakiin ehdotettuihin säännöksiin.

Lakiviittaukset kohdistuisivat säännöksiin, joissa säädetään tutkintavankeuden päättymisestä, tutkintavangin sijoittamisesta ja lyhytaikaisesta siirtämisestä, tutkintavangin kirjeenvaihdosta, puheluista sekä tutkintavangin tapaamisista ja yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle.

Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset asetukseenantovaltuudesta sekä säännökset päätöksenteko-oikeudesta ja tutkintavangin muutoksenhakuoikeudesta.

Esityksen tavoitteena on saattaa poliisin säilyttämien tutkintavankien kohtelua koskeva sääntely yhdenmukaiseksi tutkintavankeuslakiin tehtävien muutosten kanssa siltä osin kuin kyse on tutkintavangin oikeuksista ja velvollisuuksista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta (841/2006) tuli voimaan 29.9.2006. Tämä niin sanottu putkalaki sisältää yleiset poliisin säilyttämien tutkintavankien, pidätettyjen ja kiinni otettujen henkilöiden kohtelua koskevat säännökset. Laki on poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelussa yleissäädös.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kyseisen lain tutkintavankeja koskevaa 13 lukua. Putkalakiin esitetyt muutokset vastaisivat lakiviittausten kautta tutkintavankeuslain muuttamista koskevan esityksen (HE 45/2014 vp) säännöksiä. Eduskunta on jo hyväksynyt tämän esityksen, laki astuu voimaan 1.5.2015. Valiokunta pitää käytetyn säännösviittaustekniikan takia tärkeänä, että tämä laki astuu voimaan samaan aikaan tutkintavankeuslain kanssa.

Esityksessä on tehty toisaalta ainoastaan välttämättömät säännöstekniset viittaukset tutkintavankeuslakiin, koska poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen on määrä pian käynnistyä sisäministeriössä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Huomioita esityksestä

Esityksen perusteluissa todetaan, että viittaustekniikan käyttäminen helpottaa havaitsemaan eroja, joita on esimerkiksi tutkintavankeuslain mukaisen tutkintavangin kohtelun ja poliisin tiloissa säilytettävän tutkintavangin, pidätetyn tai kiinni otetun välillä. Valiokunta huomauttaa, että säädösteknisesti lakiehdotus on kuitenkin haastava ja viittaustekniikka tekee laista vaikealukuisen. Lakiviittauksin toteutettu ratkaisu on tässä vaiheessa kuitenkin perusteltu ratkaisu laajemman uudistyön ollessa kesken.

Valiokunta toteaa, että kokonaisuudistuksen yhteydessä nyt käytetystä viittaustekniikasta tu-

lee mahdollisuuksien mukaan päästä eroon. Lakiehdotukseen valittu malli tarkoittaa käytännössä sitä, että samanaikaisesti on vertailtava sekä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia että tutkintavankeuslakia.

Lakiehdotuksen 8 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset 13 luvussa säännellyistä asioista. Valiokunta huomauttaa, että lain muissa luvuissa on valtuussäännöksiä tarkempien säännösten antamisesta samoista asioista. Tämä korostaa tarvetta laatia valtioneuvoston asetus erityisen huolellisesti.

Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 12 käydään läpi tutkintavankeuslain 9 luvun 8 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa. Ehdotetussa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 13 luvun 3 §:n 7 kohdassa ei ole kuitenkaan viittausta edellä mainittuun pykälään. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseinen säännösviittaus tutkintavankeuslakiin poistettiin esitystä valmisteltaessa, mutta perusteluteksti jäi epähuomiossa esitykseen.

Muutoksenhakua koskevat säännökset

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muutoksenhakua koskeva 17 luku on rakennettu nykyisin voimassa olevan tutkintavankeuslain mukaisesti siten, että siinä säädetään vain muutoksenhakukelpoisista päätöksistä. Tutkintavankeuslain uusissa säännöksissä muutoksenhaku säännellään siten, että erikseen on mainittu muutoksenhakukelpoiset päätökset ja muutoksenhakukiellossa olevat päätökset. Tämän lakiehdotuksen tutkintavankien muutoksenhakua koskevassa 13 luvussa lähdetään rakenteesta, joka on lähellä tutkintavankeuslain muutettuja muutoksenhakusäännöksiä.

Muutoksenhakua koskevan säännöksen (6 §) perustelujen mukaan päätöksistä ei voisi lähtökohtaisesti valittaa suoraan hallinto-oikeuteen, vaan tutkintavanki voisi tehdä päätöksestä oikaisuvaatimuksen poliisilaitoksen poliisipäällikölle. Vasta oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä voisi valittaa hallinto-oikeuteen. Muutok-

senhakuprosessin osalta noudatettaisiin muutoin 17 luvun säännöksiä, mikä ilmenee lakiehdotuksen 7 §:n viittaussäännöksestä.

Tutkintavankeuslakiin on lisätty mahdollisuus valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Vastaavaa muutosta ei ole ehdotettu tämän lain muutoksenhakusäännöksiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asiaa on pohdittu esitystä valmisteltaessa, mutta valitusmahdollisuus korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei sisälly lakiehdotukseen, koska tällainen säännös jää käytännössä kuolleeksi kirjaimeksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan keskimääräinen käsittelyaika korkeimmassa hallinto-oikeudessa on noin vuosi. Ottaen huomioon tämä seikka ja se, että tutkintavankia ei saa pitää poliisin säilytystilassa yli neljää viikkoa, ellei siihen ole erittäin painavaa syytä (tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n 3 momentti), ei valiokunta näe tarkoituksenmukaiseksi säätää valitusoikeudesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valiokunta huomauttaa tässä yhteydessä, että myös muutoksenhakua koskeva pohdinta tekee poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen välttämättömäksi.

Säilytystilan esimiehen päätösvalta

Esityksen perustelujen mukaan säilytystilan esimiehen päätösvaltaa koskeva 4 § olisi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa uusi säännös. Pykälässä säädettäisiin säilytystilan esimiehen tai säilytystilan esimiehen sijaiseksi määrätyn pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätösvalta lain 13 luvussa tarkoitetuissa asioissa. Valiokunta toteaa, että jos samanaikaisesti on säilytettävänä vapautensa eri perusteilla menettäneitä henkilöitä, voi sovellettavista säännöksistä muodostua vaikeasti hahmotettava kokonaisuus.

Yhteenveto

Putkalaki on ollut voimassa kahdeksan vuotta. Valiokunnan mielestä lain toimivuutta on nyt syytä tarkastella kokonaisvaltaisesti. Valiokunta esittää eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman: eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Yksityiskohtaiset perustelut

6 §. Muutoksenhaku. Lakiteknisenä huomautuksena valiokunta esittää muutoksenhakua koskevan 6 §:n 2 momentin 1—3 ja 5 kohdan tämentämistä siten, että niissä mainitaan tutkintavankeuslain pykälät, joita koskevia päätöksiä muutoksenhakukielto koskee. Saman momentin 4 kohdan osalta valiokunta esittää säännöksen kielellistä tarkennusta vastaamaan tutkintavankeuslain 8 luvun 2 §:n muotoilua.

Voimaantulosäännös. Valiokunta esittää, että voimaantulosäännöksen 3 momentista poistetaan tarpeettomana viittaus "tämän lain säännöksiä sovelletaan kuitenkin haettaessa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, joka on tehty tämän lain voimaantullon jälkeen".

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 13 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 13 luvun 3 § ja
lisätään 13 lukuun uusi 4—8 § seuraavasti:

<p>13 luku</p> <p>Tutkintavankeja koskevat erityissäännökset</p> <p>3—5 § (Kuten HE)</p> <p>6 §</p> <p><i>Muutoksenhaku</i></p> <p>(1 mom. kuten HE)</p> <p>Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä va- littaa poliisilaitoksen päätöksestä, joka koskee:</p> <p>1) <i>tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:ssä tarkoi- tettua sijoittamista;</i></p> <p>2) <i>tutkintavankeuslain 3 luvun 6 a §:ssä tar- koitettua lyhytaikaista siirtämistä;</i></p> <p>3) <i>tutkintavankeuslain 3 luvun 8 §:n 2 mo- mentissa tarkoitettua läsnäoloa tuomioistuimes- sa tai muussa viranomaisessa;</i></p>	<p>4) <i>tutkintavankeuslain 8 luvun 2 §:ssä tarkoi- tettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista;</i></p> <p>5) <i>tutkintavankeuslain 8 luvun 7 §:ssä tarkoi- tettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista;</i> (6 kohta kuten HE)</p> <p>7 ja 8 § (Kuten HE)</p> <p><i>Voimaantulosäännös</i></p> <p>(1 ja 2 mom. kuten HE)</p> <p>Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyyn so- velletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä. <i>(Poist.)</i></p>
---	---

Valiokunnan lausumaehdotus

*Eduskunta edellyttää, että hallitus val-
mistelee kiireellisesti poliisin säilyttä-*

*mien henkilöiden kohtelusta annetun
lain kokonaisuudistuksen.*

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pirkko Mattila /ps	Elsi Katainen /kesk
vpj.	Mika Kari /sd	Timo V. Korhonen /kesk
jäs.	Satu Haapanen /vihr	Antti Lindtman /sd
	Rakel Hiltunen /sd	Tapani Mäkinen /kok
	Anne Holmlund /kok	Mika Raatikainen /ps
	Reijo Hongisto /ps	Kari Tolvanen /kok
	Risto Kalliorinne /vas	Ulla-Maj Wideroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.